

Intervju s dr. sc. Draganom Bagićem, voditeljem istraživanja "Politička pismenost i stavovi o pristupanju Hrvatske EU među učenicima završnih razreda srednjih škola" koje je provela udruga GONG

RAZLUČITI DOMOLJUBLJE OD NACIONALIZMA

Iako istraživanje hrvatskih maturanta pokazuje njihov visok stupanj nacionalne isključivosti, te rezultate ne treba uzeti previše dramatično već najprije kao poziv da o nekim temama treba više javno debatirati kako bi se neka pitanja do kraja raščistila. Hrvatsko se društvo nije na odgovarajući način suočilo s nacionalizmom iz 90-tih te on nije poražen argumentima i emocijama pa se i dalje prenosi na nove generacije. Pozitivna rješenja ne treba očekivati od samog ulaska u EU. Da bi se utjecalo na stavove mladih, potrebne su promjene u formalnom sustavu obrazovanja kao što je uvođenje posebnog predmeta u smislu građanskog odgoja ali i promjene ukupne klime u školama.

• U vašem kompleksnom i širokom istraživanju političke pismenosti mladih u Hrvatskoj značajnu pozornost pobudio je nalaz o njihovoj izraženoj etnocentričnosti (da bi Hrvati u Hrvatskoj trebali imati veća prava od drugih). Na kakav socio-politički i socio-kulturni kontekst ukazuje taj istraživački nalaz?

Istraživanje je u sklopu šireg projekta zaganjanja uvođenja građanskog obrazovanja provela udruga GONG. Istraživanjem smo željeli utvrditi razinu političke pismenosti maturanata, ali i njihove političke stavove. Naime, vjerujemo kako formalna politička socijalizacija za demokratsku političku kulturu mora uključivati i određenu razinu 'indoktrinacije' kada su u pitanju politički stavovi. To znači da se kroz formalnu političku socijalizaciju trebaju prevenirati neki stavovi koji nisu kompatibilni s demokratskom političkom kulturom i koji ju dugoročno mogu ugrožavati. U multietničkim društvima jedan od takvih stavova je i isključivi etnocentrizam ili nacionalizam.

Rezultati pokazuju da oko 35 posto anketiranih maturanata iskazuju relativno visok rezultat na skali isključivog nacionalizma. Tako oko 40 posto maturanata smatra kako Hrvati u Hrvatskoj trebaju imati veća prava od pripadnika drugih naroda. Oko 43 posto maturanata se protivi korištenju manjinskih jezika u državnim institucijama itd. Sve to ukazuje da se među mladima reproducira nacionalizam koji je bio

javno manifestan tijekom 1990-ih. Danas on nije u toj mjeri vidljiv u javnosti, na određeni način je potisnut iz javne sfere, a rezultati ovog istraživanja pokazuju da je ipak i dalje prisutan u društvu i njegovim pojedinim skupinama te da se prenosi na nove generacije. Dakle, iz ovoga bismo mogli zaključiti da se hrvatsko društvo nije na odgovarajući način suočilo s nacionalizmom tako da on nije poražen argumentima i emocijama, nego je samo postao nelegitiman i javno neprihvatljiv.

Ovdje valja napomenuti da se istraživanje nije bavilo 'manjinskim nacionalizmom', nego primarno nacionalizmom većinskog naroda, s obzirom da je on važan u kontekstu formalnog političkog obrazovanja. Međutim, može se s pravom pretpostaviti da je slična situacija i s manjinskim nacionalizmom.

SUOČAVANJE S NACIONALIZMOM

• Da li je taj nalaz zaista dramatičan kao što neki ocjenjuju, odnosno koliko je

(Nastavak na stranici 2)

Izvješće o provođenju Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina

NA PROVOĐENJE NEKIH PRAVA ČEKA SE GODINAMA

Jedinstvena je ocjena da je zaštita manjinskih prava na zakonskoj razini dosegla visok nivo, ali je rasprava pokazala i niz slabih točaka provedbe zakonskih odredbi u praksi te je istakla da je nedopustivo da se nakon niza godina još uvijek ne ostvaruju pojedina manjinska prava.

Hrvatski sabor je na svojoj 20. sjednici podržao redovito godišnje Izvješće o provođenju Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina u 2009. i o utrošku sredstava osiguranih u Državnom proračunu RH za 2009. za potrebe nacionalnih manjina.

Predstavljajući Izvješće potpredsjednik Vlade dr. sc. Slobodan Uzelac istaknuo je da je Ustavni zakon osigurao visoku razinu prava

nacionalnih manjina sukladno međunarodnim dokumentima, a unapređenjem zakonskog okvira, posebno donošenjem Zakona o suzbijanju diskriminacije i Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći

(Nastavak na stranici 3)

Izvješće o provođenju Ustavnog zakona: Potpredsjednik Vlade dr. sc. Slobodan Uzelac

RAZLUČITI DOMOLJUBLJE OD NACIONALIZMA

(Nastavak sa stranice 1)

dr. sc. Dragan Bagić

potencijalno opasan za jednodru ubičajnu europsku "političku higijenu"?

Mislim da ti rezultati nisu ništa posebno dramatični. Oni ukazuju da o nekim temama treba više javno debatirati kako bi se neka pitanja doista raščistila. U hrvatskom kontekstu to prije svega znači razlučivanje domoljublja od nacionalizma. Zbog zbivanja tijekom Domovinskog rata te dvije emocije su postale previše povezane, izjednačene. Nastanak samostalne hrvatske države kroz rat, višegeneracijska nastojanja za ostvarenjem tog političkog cilja te ideologiziranje važnosti tog cilja zasigurno je pobudilo snažnije domoljubne emocije među Hrvatima. Sada je važno da se ti osjećaji odvoje od neprijateljstva prema drugim narodima.

Ono što jest donekle zabrinjavajuće činjenica je da bi neki novi ili obnovljeni nacionalistički pokreti mogli lako dobiti sljedbenike. No, vidimo da ih lako dobivaju i u europskim zemljama u kojima se snažno zagovara ta 'nacionalistička higijena'. Očito je da netolerancija prema nacionalizmu kao političkom programu među političkim elitama ne garantira prevenciju razvoja stavova među građanima. A sve je očitiije i da se ta 'nacionalistička higijena' više ne može provoditi niti u europskim zemljama. Dakle, čini mi se da nam u tom pogledu Europa više ne može biti uzor.

• Istovremeno rezultati istraživanja pokazuju da mladi nisu izraziti restriktivni prema nacionalnim manjinama, odnosno da imaju i pozitivne stavove prema određenim manjinskim pravima (upotreba jezika, posebna prava). Što indiciraju ti stavovi? Kako objasniti tu svojevrsnu kontradiktornost i nekonzistentnost ili je po srediji nešto drugo?

Rezultati pokazuju diskrepanciju između načelne i konkretne razine. Oko polovina mladih načelno prihvaća posebna prava za nacionalne manjine, ali istovremeno dio njih se protivi pravu na upotrebu manjinskog jezika u institucijama. Tu se očito radi o nerazumijevanju što termin 'posebna prava' podrazumijeva. Naravno da je upotreba manjinskog jezika jedno od osnovnih posebnih prava.

I inače u našoj političkoj kulturi često postoji diskrepancija između načelne i konkretne razine. Većina je spremna prihvatiti načela, ali ne zamjećuje da istovremeno krši ili zagovara kršenje tih načela u nekom konkretnom slučaju. To može značiti ili da ljudi zapravo doista ne prihvaćaju one vrijednosti koje stoje u pozadini nekih načela ili pak ne povezuju konkretne situacije s načelima. Meni se čini vjerojatnijim ovaj drugi razlog, a to je posljedica kvalitete javnih rasprava u kojima se rijetko rasprava o konkretnom povezuje s načelima i vrijednostima. Dobar primjer za navedeno jest stav o suđenjima

za ratne zločine i zaklinjanje u pravnu državu. Iste osobe su spremne zahtijevati jačanje pravne države i protiviti se istragama nad hrvatskim braniteljima za sumnje u ratne zločine.

• Istraživan je i odnos "etničke distance" (brak s osobom druge nacionalnosti). Kako u tom pogledu stoji naša suvremena mlada generacija?

Okolo polovice mladih navodi da bi se moglo zamisliti u braku s osobama druge nacionalnosti, dok se u takvom braku ne može zamisliti oko ¼ maturanata. S obzirom na ostale rezultate, navedeni rezultat se može smatrati pozitivnim.

• Da li bi se mogao naznačiti neki osnovni profil odnosa mladih prema nacionalnim manjinama? Ima li pozitivnih pomaka?

Teško je govoriti o trendovima kada ovakvo istraživanje nije provedeno ranijih godina na istoj populaciji. No, vjerojatno se može govoriti o pozitivnim pomacima kada su u pitanju stavovi na načelnoj razini, dok kod stavova na konkretnoj razini vjerojatno ima manje pomaka.

ZAKAZIVANJE OBRAZOVNOG SUSTAVA

• Istraživanje, nažalost, pokazuje dosta nekritički odnos prema fašističkom nasljeđu II svjetskog rata, konkretno NDH-iziji. U kojoj mjeri takav odnos jeste problematični za razvoj suvremenih demokratskih vrijednosti, uključivo i kulturu tolerancije?

Maturanti su podijeljeni po pitanju ocjene NDH. Podjednak broj, oko 27 posto, maturanata se slaže i ne slaže s tvrdnjom da je NDH bila fašistička tvorevina. To pokazuje da će se podjele u ocjeni tog povijesnog razdoblja i dalje nastaviti. Te podjele su nestale s javne scene, danas je teško naći nekog političara koji će iznijeti takav stav, no očito je da one nisu nestale iz glava građana.

Neke kolege su dobro komentirali da to pitanje u našem upitniku zapravo ne mjeri stav nego znanje. Ako prihvatimo takvu opservaciju onda možemo zaključiti da sustav obrazovanja na tom planu nije obavio svoj posao. S obzirom da je istraživanje provedeno na srednjoškolskim maturantima, radi se o mladima koji više kroz formalno obrazovanje neće obrađivati tu temu (osim ako ne upišu studij povijesti), što znači da država više nema mogućnost izravnog utjecaja na njih po tom pitanju. Iz troga je očita potreba da se unaprijedi nastava povijesti po tim pitanjima, ali i nastava iz ostalih predmeta.

• Kakva se obilježja i kultura tolerancije mogu iščitati iz rezultata ovog istraživanja kod mlade generacije? Koliko su zaista spremne prihvatiti i uvažiti druge i drugačije i koju ulogu u tome igra etnički predznak?

U upitniku nismo ispitivali etničko porijeklo maturanata, pa ne možemo govoriti o eventualnim razlikama s obzirom na to obilježje. Važno je naglasiti da su u našem istraživanju mjereni stavovi, ponekada stavovi koji nemaju gotovo nikakve implikacije na svakodnevno ponašanje i odnose. Taj dio nije bio obuhvaćen našim istraživanjem. A prisutnosti određenih političkih stavova ne mora nužno imati implikacije na ponašanje u svakodnevnim situacijama, pa tako niti na toleranciju u svakodnevnim odnosima.

POLITIČKA SEGREGACIJA MLADIH

• Što na oblikovanje takvog nivoa tolerancije kod mladih presudno utječe? Koji

faktori, po vašem mišljenju, imaju negativan utjecaj?

Rezultati našeg istraživanja pokazuju da na formiranje nacionalističkih stavova najveći utjecaj ima socijalno porijeklo i vršnjački ambijent. Maturanti koji dolaze iz obitelji nižeg socio-obrazovnog statusa pokazuju veću sklonost nacionalističkim stavovima. Jednako tako, mladi koji pohađaju trogodišnje strukovne škole, koje se od gimnazija razlikuju kako po količini društveno-humanističkih sadržaja tako i po atmosferi (i kvaliteti vršnjačkog odnosa, pokazuju veću sklonost takvim stavovima. Pri tome valja imati na umu da su te dvije stvari povezane, jer djeca iz obitelji nižeg statusa češće upisuju strukovne škole. Na taj način se događa svojevrsna politička segregacija mladih. Mladi koji dolaze iz socijalnog miljea u kojem je nacionalizam (i autoritarnost) prisutniji, odlaze u škole u kojima ima se daje manje društveno-humanističkih sadržaja i u kojima je vršnjački ambijent agresivniji. U tom pogledu bi svakako trebalo provesti određene promjene, kako mladi koji pohađaju takve škole ne bi bili zakinuti u političkoj socijalizaciji.

• Kako u tom pogledu ocjenjujete ulogu obrazovnog sustava, a kako ulogu medija? Što je nužno mijenjati?

Naša analiza pokazuje da obrazovni sustav ima značajnu ulogu u oblikovanju političkih stavova. Zato je potrebna standardizacija sadržaja koji se odnose na političku socijalizaciju u školama različite vrste. Što se tiče utjecaja medija, rezultati ne daju jednoznačan odgovor. Ima indicija da mediji istovremeno imaju i pozitivan i negativan utjecaj. To je i razumljivo jer su mediji ipak pluralistički, pa svatko može u njima pronaći argumente za različite stavove.

MIJENJATI KLIMU U ŠKOLAMA

• Kakav je odgovornost naših političkih elita kada je u pitanju tolerancija i odnos prema (etničkim) manjinama? Kakve poruke o kulturi tolerancije oni šalju javnosti i posebno mladima?

Moj je dojam da je na tom planu napravljen značajan napredak. Kao što sam već rekao, tolerancija i uvažavanje manjina je značajno porasla u posljednjih 10 godina na razini javne retorike. Međutim, najteža pitanja nisu zapravo raspravljena, nego potisnuta.

• Istraživanje se posebno bavilo i odnosom mladih prema ulasku u EU. Očekujete li da će sam ulazak u EU doprinijeti jačanju tolerancije kod mladih i da li je nužno razvijati neke programe koje bi mladima pomogle da se bolje pripreme za ulazak našeg društva u okrilje EU?

Nema nikakvog razloga vjerovati da bi sam ulazak u EU mogao utjecati na razvijanje ili jačanje tolerancije. Ulazak u EU je čisto politički proces koji ne može utjecati značajnije na stavove o pitanjima koja nisu izravno povezana s tim. Često previše očekujemo od ulaska u EU.

Da bi se utjecalo na stavove mladih, potrebno je poduzeti određene aktivnosti. To se prije svega odnosi na promjene u formalnom sustavu obrazovanja. Uvođenje posebnog predmeta u smislu građanskog odgoja i obrazovanja na tom planu može pomoći, ali svakako neće biti dovoljno. Potrebno je utjecati na ukupnu klimu u školama, a pogotovo smanjiti razlike u toj klimi s obzirom na vrstu srednjoškolskog programa.

NA PROVOĐENJE NEKIH PRAVA ČEKA SE GODINAMA

(Nastavak sa stranice 1)

stvoren su uvjeti za daljnje poboljšanje položaja nacionalnih manjina.

“Izvrješće održava daljnji napredak u ostvarenju prava nacionalnih manjina osiguranih Ustavnim zakonom. Najveći napredak ostvaren je obrazovanju pripadnika nacionalnih manjina te u ostvarenju kulturne autonomije radom udruga i ustanova nacionalnih manjina za što država izdvaja posebna financijska sredstva.

Stalno povećanje sredstava za kulturnu autonomiju pripadnika nacionalnih manjina ocjenjuje pozitivnim i Europska komisija. Za različite potrebe pripadnika nacionalnih manjina od obrazovanja, očuvanja i razvijanja kulturne baštine, kulturnih programa, izdavaštva, posebno programa za Rome i druge aktivnosti, u državnom proračunu RH za prošlu godinu osigurana su sredstva u ukupnom iznosu od preko 157 milijuna kuna što je u odnosu na prethodnu 2008. povećanje od oko jedan posto.” rekao je potpredsjednik Vlade dr. sc. Slobodan Uzelac.

Vlada RH u listopadu ove godine prihvatila je Izvrješće o provedbi Akcijskog plana za provedbu Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina za 2008. i 2009. godinu te zadužila Ured za nacionalne manjine da sukladno nalazima u Izvrješću izradi novi Akcijski plan za provedbu Ustavnog zakona za razdoblje od 2011.-2013. godinu. Pri izradi ovog novog Akcijskog plana uvažiti će se i primjedbe iz Izvrješća Odbora za ljudska prava i prava nacionalnih manjina te primjedbe iz zadnjeg Izvrješća odbora stručnjaka Vijeća Europe o primjeni Europske povelje o regionalnim i manjinskim jezicima od strane RH.

NAGLASCANI IZ RASPRAVE

POTPREDSJEDNIK VLADE Dr. sc. SLOBODAN UZELAC: APSOLUTNA ODGOVORNOST VLASTI I UVJETNA ODGOVORNOST MANJINA

Za teškoće u nekim segmentima provedbe Ustavnog zakona odgovornost je zapravo na dvije strane: bez sumnje na strani vlasti i, u vjetno kazano, na strani nacionalnih manjina koje imaju prava korištenja odredbi Ustavnog zakona. Ali da bi koristili ta prava moraju neki put podnijeti zahtjev jer nemaju obvezu korištenja tih prava i nitko umjesto njih ne može podnijeti taj zahtjev niti ih na to prisiliti. Zašto kažem da je ta njihova obveza uvjetna? Zato što pripadnici manjina teško to mogu izvesti kao kolektiviteti bez pomoći vlasti.

I za to ih treba dodatno obrazovati, ako hoćete i osloboditi i instruirati i opremiti te stvoriti uvjete, političke i društvene, za slobodno i potpuno izražavanje tih potreba, dalje od onoga što sama norma omogućava i propisuje.

ŠIME LUČIN (SDP):

OPASAN JE ZAKLJUČAK DA SU MANJINE KRIVE ZA NEPROVOĐENJE USTAVNOG ZAKONA

Šime Lučin

Znam da prostor ljudskih prava, pa onda i prostor nacionalnih manjina, nije prostor, nisu pitanja koja se mogu potezom pera riješiti jednom za svagda. Ti problemi i ta pitanja zahtijevaju stalni rad. Ali isto tako postoji niz pitanja koja su zakonom jasno regulirana, a koji se ne provode i to je ono što mene zabrinjava. Ja ne mogu prihvatiti da u pojedinim izvrješćima iz godine u godinu konstatiramo sljedeće: napravljen je napredak, pa eto dvije su općine uskladile svoje statute, pa onda, ne znam, imali smo novu emisiju na Hrvatskoj televiziji itd. Ako su propisane neke odredbe Ustavnog zakona onda se one provode ili se ne provode.

Razumijem početne teškoće, mogu razumijeti da se stvari moraju uhodati, da se stvari moraju unaprijediti, ali ne i da nakon sedam godina mi ne možemo riješiti neke osnovne i banalne stvari. Meni nije jasno da mi još uvijek ne možemo uvesti i realizirati prava nacionalnih manjina u predstavničkim tijelima lokalne i regionalne samouprave. Nitko me ne može uvjeriti da za to postoje neki tehnički i objektivni problemi. Da Vlada kaže: “Gospodo, ne uskladite li svoje statute u narednih mjesec dana, gospodo, ne izvršite li dopunske izbore ili već što treba da osigurate predstavnike nacionalnih manjina u vašim vijećima - raspustit ćemo vam vijeća”, ja vas uvjeravam da bi za mjesec dana riješili te probleme. Umjesto toga zadovoljavamo se nekom formom da je jedna ili dvije općina riješila te probleme.

Ono što je također po meni jako zabrinjavajuće jeste nekoliko konstatacija koje sam našao u ovom Izvrješću. Kada je riječ o ravnopravnosti jezika na jednom mjestu se kaže da ne postoji interes nacionalnih manjina da se određeni postupci vode na njihovom jeziku. Dakle, nacionalne manjine nisu zainteresirane da se na njihovom materinjem jeziku vodi nekakav proces, postupak, itd. Također, kada se govori o zapošljavanju govori se da je ta stopa tako loša i niska zato jer se pripadnici nacionalnih manjina ne koriste svojim pravom (Članak 22.) da se izjašnjavaju kao pripadnici nacionalnih manjina. Ma nemojte mi to reći! Danas, kada svatko traži posao, ja bih se, da mi treba posao, izjasnio bilo kako ako mi je ugrožena egzistencija. Dalje, predstavnici nacionalnih manjina nisu upoznati sa svojim simbolima, tradicijama, obilježavanjima svojih blagdana, itd.

Znate kakav se zaključak iz svega toga nameće? Jako opasan. Zapravo, da su samo nacionalne manjine krive što se Ustavni zakon ne provodi. Naravno da to nije točno i da je to samo izlika da se stvari opravdaju zašto nisu dovedene do kraja.

Izvrješće o provedbu zakona o suzbijanju diskriminacije kaže da je 35 posto svih diskriminacija dešava s obzirom na nacionalnu pripadnost. A tko najviše krši ta prava? Zapravo najviše ih krše državna tijela, tijela lokalnih samouprava i pravosuđe.

**GORAN BEUS RICHEMBERGH
(HNS/HSU):**

POTREBAN JE MONITORING TROŠENJA SREDSTAVA ZA RAD VIJEĆA I PREDSTAVNIKA

Ako pogledamo financijsko izvrješće, ono je važno zbog toga jer pokazuje da RH godišnje za potrebe nacionalnih manjina i ispunjenje standarda ustanovljenih Ustavnim zakonom odvaja negdje oko 20 milijuna EURa. To je veliki novac i velika je važnost znati tim novcem upraviti i gospodariti na pravi način. Iako je 2009. bila recesijska i ako se moglo očekivati da će mnoge stavke u Državnom proračunu doživjeti redizajn, smanjenje, RH odnosno Vlada, a onda i Sabor donošenjem Državnog proračuna ali i svih rebalansa koji su se dogodili 2009. godine nije bitno umanjila sredstva namijenjena nacionalnim manjinama u 2009. u odnosu na 2008. i valja reći da apsolutni iznosi pokazuju da je u 2009. to čak i povećano.

No, valja pogledati kako se analitički događaju troškovi prema pojedinim djelatnostima jer neki od tih podataka ukazuju na stanovite probleme do kojih može doći ili je već došlo ove godine. Tako možemo vidjeti da je putem Ministarstva kulture u 2009. u odnosu na 2008. izdvojeno oko 6 milijuna kuna manje. Šest milijuna razlike doista je drastično i svjedoči da je u 2009. došlo do zastoja u financiranju za mnoge manjine prevažnih programa. Moramo znati da kod mnogih nacionalnih manjina kulturno stvaralaštvo jest jedan od najvažnijih medija iskazivanja i očuvanja njihova identiteta. Osobito se to odnosi na manjine koje imaju izdavačku djelatnost na svom materinjem jeziku i bez koje je nemoguće dugoročno govoriti o očuvanju i njegovanju vlastitog jezika među pripadnicima nacionalnih manjina.

Ono što bih još htio reći jeste da su sredstva izdvojena za rad vijeća i predstavnika nacionalnih manjina od oko 24 milijuna kuna doista impresivna, međutim postoji potreba drugačijeg monitoriranja utroška tih sredsta-

Goran Beus Richebergh

va. Ne bismo htjeli generalizirati, ali imamo informacije iz čitavog niza izvora i u čitavom nizu slučajeva da se ta sredstva ne troše transparentno, osobito u slučajevima predstavnika nacionalnih manjina (kod vijeća je to nešto malo drugačije) i mi se nadamo da će najnovije izmjene Ustavnog zakona, odnosno promjene zakona kada je riječ o koordinacijama nacionalnih manjina, uvesti više reda u financiranje, a onda i praćenju utroška tih sredstava.

Mr. sc. ZDENKA ČUHNIL
(Klub nacionalnih manjina):

TREBA UTVRDITI SREDINE KOJE IMAJU PRAVO NA SLUŽBENU UPORABU MANJINSKOG JEZIKA I KONAČNO PRIMIJENITI ZAKON

Zdenka Čuhnil

Iako postoje četiri mogućnosti temeljem kojih manjine stječu pravo na službenu uporabu svog jezika (da sudjeluju u stanovništvu sa više od 1/3, ili na temelju međunarodnih ugovora ili ako je to pravo propisano statutom općina i gradova ili statutom županije) vrlo često, da li namjerno ili nenamjerno, izostavljaju se stečena prava. A upravo se u članku 2. Zakona o uporabi jezika i pisma nacionalnih manjina naglašava da se stečena prava ne mijenjaju niti ukidaju. Nažalost, kada se god daje ovo Izvješće to pravo se zaboravlja.

Analizirajući stanje nacionalnih manjina u RH s obzirom na uporabu manjinskog, jezika odnosno koliko jedinica lokalne samouprave bi trebale temeljem ova četiri kriterija imati uporabu manjinskog jezika, dolazi se do podatka da od 120 jedinica lokalne samouprave danas jedva njih 60 jedinica ostvaruje to pravo. Ako od toga odbijemo 45 jedinica lokalne samouprave na području Istre, odnosno talijanskog jezika, ispada da manje od 20 jedinica lokalne samouprave u drugim dijelovima Hrvatske ima službenu uporabu manjinskog jezika. U nekoliko navrata upozoravali smo nadležno ministarstvo i Vladu da je potrebno ovdje napraviti red! Nakon osam godina treba provesti nadzor nad statutima jedinica lokalne samouprave koje to nisu regulirale, ali i provjeriti da li svih 120 spomenutih jedinica imaju i stvarnom osnovu za ostvarivanje ovog prava. Treba definirati gdje to pravo zaista postoji, zatražiti da se ono u statutima provede i da se počne primjenjivati. Ministarstvo navodi kako je započela edukacija osoblja zaposlenog u lokalnoj samoupravi, kako je započela edukacija načelnika, gradonačelnika i župana. Međutim, mislim da je upravo ključno provesti upravni nadzor, razvrstati jedinice i početi provoditi zakon jer nije prihvatljivo da je nadzor proveden u tek 30 jedinica lokalne samouprave.

MILE HORVAT (SDSS): NIJE MOGUĆE DA U EMISIJI LIJEPOM NAŠOM NEMA MJESTA I ZA NEKO SRPSKO KULTURNO UMJETNIČKO DRUŠTVO

Mile Horvat

Pristup elektronskim medijima nešto je o čemu se u javnosti puno govori. Situacija s programima o nacionalnim manjinama, što uključuje proizvodnju i emitiranje emisija na manjinskom jeziku, pogotovo u elektronskim medijima s nacionalnom koncesijom nije se promijenila u odnosu na zadnji izvještaj. I dalje postoji samo nekoliko emisija kao što je Prizma na HTV i Agora na Hrvatskom radiju koje svojim konceptima i posebno minutažom ne mogu ni približno zadovoljiti potrebu za informiranjem na jezicima nacionalnih manjina. Isto tako, u ovom segmentu informiranja dodatni problem je i činjenica što uz koncept produkcije posebnih manjinskih emisija pojedini segmenti programa HTV kao što su informativni, kulturni, dokumentarni ne sadrže u dovoljnoj mjeri, ili uopće ne sadrže teme iz života nacionalnih manjina. Ja ću se ovdje posebno osvrnuti na primjer emisije za koju mislim da je vrlo gledana i koja je značajna emisija za promicanje kulturne baštine Republike Hrvatske, a to je emisija "Lijepom našom" koju svi rado gledamo. Međutim, neprihvatljivo mi je da u toj emisiji (u dosadašnjih 100 emisija) nijedno srpsko kulturno-umjetničko društvo nije sudjelovalo. Nije moguće da kada se dođe u grad Beli Manastir i snima emisija "Lijepom našom" nema prostora za 10 minuta nastupa srpskog kulturno-umjetničkog društva "Jovan Lazić" iz Belog Manastira. Zato što to društvo ima tradiciju od 50 godina postojanja u kontinuitetu, najbrojnije je kulturno-umjetničko društvo u Belom Manastiru i zato što su pored hrvatskih kulturno-umjetničkih društava u toj emisiji ipak sudjelovala i neka manjinska kulturno-umjetnička društva.

Iz Izvješća Odbora za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Hrvatskog sabora o provođenju Ustavnog zakona

ZAŠTO SE NE OSTVARUJU STEČENA PRAVA?

Može se prihvatiti da za ostvarivanje nekih manjinskih prava treba duže vremensko razdoblje, ali se teško može razumjeti zašto se ne ostvaruju ona manjinska prava za koja postoje sve i zakonske i materijalne pretpostavke, osobito kada se radi o stečenim pravima, dakle onim pravima koja su nacionalne manjine imale i ostvarivale i prije 1991. godine.

Članovi Odbora složili su se s konstatacijom iz izvješća da su tijekom 2009. godine, i unatoč problemima s kojima se susreće hrvatsko društvo u cjelini, uloženi značajni napor i provođenju Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina. To se ogleda kako kroz

sredstva osigurana u Državnom proračunu za potrebe nacionalnih manjina, tako i u aktivnostima koje su Vlada i druga državna tijela poduzela u cilju njegove provedbe. Napredak je najviše uočljiv u odgoju i obrazovanju na jeziku i pismu nacionalnih manjina, te u radu udruga i ustanova nacionalnih manjina, koje su uz financijsku podršku iz Državnog proračuna ostvarile značajne rezultate u očuvanju i promicanju identiteta i kulturnog stvaralaštva nacionalnih manjina.

U raspravi je, međutim, naglašeno da pored naznačenih pozitivnih rezultata u ostvarivanju prava zajamčenih Ustavnim zakonom, još uvijek ima dosta područja u kojima je primjetna razlika između normativnih rješenja i proklamirane politike s jedne strane i onog što se u praksi ostvaruje. Pri tome je istaknuto da su u razmatranom Izvješću za 2009. godinu, kao i u ranijim izvješćima, najveći problemi uočeni kada je u pitanju:

- pravo na uporabu jezika i pisma nacionalnih manjina,
- pravo na zastupljenost nacionalnih manjina u tijelima državne uprave i pravosuđnim tijelima,
- pravo na zastupljenost nacionalnih manjina u upravnim tijelima jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, i
- pravo na pristup nacionalnih manjina sredstvima javnog priopćavanja.

Izraženo je mišljenje da, kada su u pitanju navedena manjinska prava, teško može zadovoljiti konstatacija dana u Izvješću da je u njihovom ostvarivanju postignut napredak odnosno pozitivni pomaci, bez obzira što napretka ima. Ovo zbog toga što je Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina usvojen još 2002. godine, a neka od tih prava bila su priznata i u prvom Ustavnom zakonu iz 1991. godine, pa je bilo dovoljno vremena da se stvore uvjeti da se ona u praksi konačno realiziraju. Istaknuto je da se može prihvatiti da za ostvarivanje nekih manjinskih prava treba duže vremensko razdoblje, ali da se teško može razumjeti zašto se ne ostvaruju ona manjinska prava za koja postoje sve i zakonske i materijalne pretpostavke. Osobito kada se radi o stečenim pravima, dakle onim pravima koja su nacionalne manjine imale i ostvarivale i prije 1991. godine, a koja su kao stečena prava priznata i u Ustavnom zakonu i drugim zakonima koji uređuju prava nacionalnih manjina. Rečeno je da bi u cilju senzibiliziranja javnosti za ovaj problem, stečena prava nacionalnih manjina trebala predočiti javnosti, kako bi bilo razvidno da se ne radi o nikakvom novom zahtjevu, već o ranije stečenim i korištenim pravima.

Iz Izvješća Savjeta za nacionalne manjine o provođenju Ustavnog zakona

POTREBNO JE EDUCIRATI MANJINSKE USTANOVE ZA PRILAGODBUM ULASKU U EU

S obzirom na to da se nalazimo u završnom procesu pristupanja Europskoj Uniji biti će još uvijek neophodno financijski, stručno i politički podupirati programe ostvarivanja kulturne autonomije nacionalnih manjina. Ovo se prvenstveno odnosi na programe edukacije nevladinih udruga i ustanova nacionalnih ma-

NAPREDAK U DRUGOM MANDATU

U okviru naše stalne tematske rubrike FUNKCIONIRANJE MANJINSKE SAMOUPRAVE zanimalo nas je kako aktivisti na terenu, u vijećima ocjenjuju dosadašnje djelovanje manjinske samouprave i kako oni, na završetku drugog i pred izbore za teći mandat vijeća i predstavnika nacionalnih manjina vide, uvjete za njihovo bolje funkcioniranje i kvalitetniji rad.

Za ovaj broj napravili smo anketu među predstavnicima nacionalnih manjina koji aktivno djeluju u tijelima manjinske samouprave postavivši sljedeća pitanja:

- ***Kako ocjenjujete dosadašnje funkcioniranje vašeg vijeća i uopće funkcioniranje manjinske samouprave?***
- ***Što je vijeće postiglo?***
- ***Što su bili najveći problemi?***
- ***Kakva je suradnja s lokalnim vlastima?***
- ***Što bi trebalo mijenjati kako bi manjinska samouprava bila efikasnija i kakao bi bolje ispunjavala svoju svrhu i ciljeve?***
- ***Kako se pripremiti za nove izbore?***

njina, u smislu prilagodbe i osposobljavanja, za apliciranje na fondove Europske Unije namijenjenih za financiranje manjinskih programa civilnog društva.

Temeljna ocjena Savjeta na osnovu navedenih analiza ukazuje da se položaj nacionalnih manjina u području ostvarivanja kulturne autonomije nacionalnih manjina značajno razvio, što je naročito vidljivo kroz povećani broj prijavljenih programa u 2009.g. nevladinih udruga i ustanova nacionalnih manjina, kao povećanog broja korisnika proračunskih sredstva.

Ovakav napredak postignut je prvenstveno primjenom manjinske legislative kao i političkim uvjetima u kojima su nacionalne manjine preuzele veliki dio odgovornosti za svoj položaj. Smanjuje se potreba za povećanom potporom nevladinim udrugama i ustanovama novonastalih nacionalnih manjina, jer je iz analize vidljivo da su postigli značajni napredak u stvaranju i osposobljavanju svojih udruga i ustanova, te institucija, osim kod romske nacionalne manjine gdje je kontinuirano potrebno stimulirati edukaciju i daljnji razvoj. Politička i socijalna situacija u Republici Hrvatskoj, u ovine trenutku uz sve poteškoće i probleme s kojima se susreće hrvatsko društvo, ukazuje da je bez obzira na te okolnosti ostvaren napredak u ostvarivanju manjinskih prava, te statusu nacionalnih manjina. Zsigurno tome je doprinijela politička volja Vlade Republike Hrvatske, koja je u državnom proračunu za 2009. godinu unatoč navedenim problemima povećala proračunska sredstva za ostvarivanje programa kulturne autonomije za 5,01% prema 2008.g., te je nakon donošenja dva rebalansa u 2009. godini, ista smanjila za 2,61%, čime su ona još uvijek u odnosu na 2008. godinu ostala za 2,40% veća. Sukladno Odluci Savjeta od 6. ožujka 2009. godine za programe udruga i ustanova nacionalnih manjina osigurana su sredstva u iznosu od 43.590.000 kuna.

Sama ta činjenica ukazuje na političku volju Vlade Republike Hrvatske da konkretnim potezima stvara uvjete i mogućnosti za ostvarivanje prava na kulturnu autonomiju nacionalnih manjina. Ujedno ovom politikom oživljava se i ostvaruje princip integracije nacionalnih manjina u hrvatsko društvo sa njihovim punim identitetom, te implementacija i primjena manjinske legislative na državnoj, regionalnoj i lokalnoj razini. U tom procesu svojim djelovanjem i radom znatno su doprinijeli Savjet za nacionalne manjine, Vijeća i predstavnici nacionalnih manjina, te nevladine udruge i ustanove nacionalnih manjina. S obzirom na to da se nalazimo u završnom procesu pristupanja Europskoj Uniji, što stavlja i udruge i ustanove nacionalnih manjina u nove okolnosti, na što se ukazivalo i u dosadašnjim zaključcima, biti će još uvijek neophodno financijski, stručno i politički podupirati programe ostvarivanja kulturne autonomije nacionalnih manjina. Ovo se prvenstveno odnosi na programe edukacije nevladinih udruga i ustanova nacionalnih manjina, u smislu prilagodbe i osposobljavanja, za apliciranje na fondove Europske Unije namijenjenih za financiranje manjinskih programa civilnog društva.

Josip Herout, predsjednik Koordinacije vijeća i predstavnika češke nacionalne manjine i predsjednik Vijeća češke manjine Bjelovarsko-bilogorske županije

NEKA VIJEĆA DOBIVAJU STO PUTA VIŠE NOVACA OD DRUGIH

Ono što se pokazalo lošim i što bi u budućnosti svakako trebalo mijenjati, je način financiranja rada manjinskih vijeća. Već ranije bilo je prijedloga da se propiše minimum financijskih sredstava, ali toga još nema, pa tako neka vijeća za svoj godišnji rad dobiju dvije, tri tisuće kuna, a neka i do dvjesto tisuća.

Josip Herout

Češka manjina imala je na startu prednost pred većinom drugih u tome, što je u vrijeme osnivanja manjinskih vijeća imala mnogo-brojno odlično organizirane kulturno-prosvjetne udruge, povezane u Savez Čeha, kao krovnu udruhu češke manjine. Te udruge - Češke besede - ujedno su postale i predlagачi kandidata za vijeća i predstavnike, pa smo tako dobili dobar kadrovski potencijal - ljude koji su već radili na polju ostvarivanja nacionalnog identiteta. To je donijelo i dobre rezultate - uključivanje u edukativne akcije, dobro usklađivanje normativnih akata, osnivanje koordinacije na državnoj razini, a

na županijskoj koordinaciji svih manjinskih vijeća i predstavnika, izabranih na tom području. Kako je na ovom području koncentracija pripadnika češke manjine iznimno velika - od deset i pol tisuća Čeha u Hrvatskoj čak tri četvrtine žive na području ove županije, odakle je i zastupnica za češku i slovačku manjinu gospođa Zdenka Čuhnil, to nam je olakšalo vertikalnu komunikaciju, pa je tako manjinsko vijeće sudjelovalo o kreiranju koalicijskog sporazuma zastupnice i mandataru vlade. Cijelo vrijeme se međusobno konzultiramo i obavještavamo, a sve to omogućilo nam je i međunarodnu suradnju, pa je tako naša Koordinacija započela postupak pristupanja Federalnoj uniji europskih nacionalnih manjina FUEN, i već u statusu promatrača, odnosno pripremnog člana, omogućeno nam je da u Daruvaru organiziramo seminar, za koji smo odabrali temu Manjine i mediji.

Za razliku od našeg iskustva, postoje brojni primjeri, kada su izabrani članovi vijeća i predstavnici nacionalnih manjina pomagali rad kulturnih udruga, pa i osnivali udruge. Jedan problem vidim i u izbornom zakonu, koji propisuje da članove vijeća biraju samo pripadnici manjine, dok tu istu manjinu u predstavničkim tijelima biraju svi građani, preko stranačkih lista. Oni su odgovorni svojim političkim strankama, a i poslovnici o radu predstavničkih tijela često marginaliziraju ulogu predsjednika manjinskog vijeća, pa se tako glas manjine u predstavničkom tijelu općine ili grada teško može čuti, premda to zakon omogućava. S obzirom da imamo dvije razine izbora manjinskih predstavnika u lokalnoj zajednici i treći način izbora zastupnika u Saboru, a na kulturno-prosvjetnom polju čak trideset udruga po cijeloj Hrvatskoj, od Rijeke do Slavenskog Broda, osjećamo potrebu za novim nacionalnim koordinacijskim tijelom, koje bi na jednom mjestu okupilo predstavnike svih razina manjinskog djelovanja - kako to omogućuju izmjene Ustavnog zakona.

Ono što se pokazalo lošim i što bi u budućnosti svakako trebalo mijenjati, je način financiranja rada manjinskih vijeća. Već ranije bilo je prijedloga da se propiše minimum financijskih sredstava, ali toga još nema, pa tako neka vijeća za svoj godišnji rad dobiju dvije, tri tisuće kuna, a neka i do dvjesto tisuća. Češka manjina opet ima sreću da ne stoji tako loše, prije svega, upravo zbog postojeće mreže kulturnih udruga, koje imaju svoj radni prostor, koji koriste i vijeća, pa nemaju potrebe za velikim izdacima na osiguravanje prostora za rad.

Venka Džanko, predsjednica Vijeća makedonske nacionalne manjine Grada Splita

KADA LOKALNE VLASTI PRIHVAĆE VIJEĆA SVE POČNE BOLJE FUNKCIONIRATI

Najveći su problemi u radu Vijeća bili u početku mandata zbog slabog poznavanja statusa i prava Vijeća, kako kod samih vijećnika tako i kod lokalnih vlasti. Lokalne vlasti su vijeća tretirali kao nužno zlo na koje će potrošiti dio budžeta i ništa više, a ne kao na partnere u savjetodavnom dijelu vlasti koji mogu pomoći u poboljšanju suživota svih naših sugrađana a ne samo pripadnika nacionalnih manjina.

Venka Džanko

Vijeće makedonske nacionalne manjine Grada Splita radi i funkcionira od 2003. g. Okupili smo se s ciljem da kao nacionalna manjina radimo na ostvarenju prava svih pripadnika makedonske nacionalne manjine u gradu Splitu, pogotovo prava na sudjelovanje u javnom životu i poboljšanja statusa pripadnika naše nacionalne manjine na lokalnom nivou koje proizlaze iz Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina.

U ovom mandatu pokrenuli smo, zajedno sa makedonskim kulturnim društvom "Makedonija" iz Splita, inicijativu za otvaranje dopunske nastave po modelu "C" u osnovnoj školi "Skalice" u Splitu koju pohađa 12 učenika već drugu nastavnu godinu. To je prva dopunska nastava na jeziku nacionalnih manjina ne samo u gradu Splitu, već i u cijeloj Splitsko-dalmatinskoj županiji.

Druga je školska godina i za školu makedonskog jezika za odrasle koju također zajednički organiziraju i sufinanciraju Vijeće makedonske nacionalne manjine Grada Splita i makedonsko kulturno društvo "Makedonija" iz Splita a koju pohađa oko 20-polaznika.

Ipak, kao najveći uspjeh u svom radu, opet uz suradnju s makedonskim kulturnim društvom "Makedonija", smatramo pokretanje emisije na makedonskom jeziku "Makedonske minute" na splitskoj lokalnoj radio stanici "KL Eurodom" koja se emitira svakog utorka u trajanju od pola sata i koja se financira iz projekta odobrenog od Fonda za pluralizam elektroničkih medija

Najveći su problemi u radu Vijeća bili u početku mandata zbog slabog poznavanja statusa i prava Vijeća, kako kod samih vijećnika tako i kod lokalnih vlasti. Lokalne vlasti su vijeća tretirali kao nužno zlo na koje će potrošiti dio budžeta i ništa više, a ne kao na partnere u savjetodavnom dijelu vlasti koji mogu pomoći u poboljšanju suživota svih naših sugrađana a ne samo pripadnika nacionalnih manjina.

Kako je sazrijevala svijest o ulozi i značaju vijeća nacionalnih manjina kod lokalne vlasti, poboljšavala se i suradnja s njom. Najbolji primjer je konačno rješenje problema prostora za rad vijeća nacionalnih manjina. Grad Split je odredio dio gradskih prostora, renovirao ih je i kompletno opremio (računala, telefoni, kancelarijski namještaj, klime i sl.) i time ispunio svoju zakonsku obvezu, a s druge strane stvorio pretpostavke za još bolji rad manjinske samouprave.

No u svakom slučaju smatramo da treba i dalje nastaviti s edukacijom, kako članova novoizabranih vijeća nacionalnih manjina, tako i predstavnika lokalnih i regionalnih vlasti o ciljevima, sadržaju rada i funkcioniranju manjinske samouprave, pravima nacionalnih manjina i mogućnostima poboljšavanja životnih uvjeta pripadnika nacionalnih manjina koje žive u datom lokalnom okruženju.

Jedan od prioritarnih zadataka za članove Vijeća makedonske nacionalne manjine Grada Splita u slijedećoj godini biti će što bolje animirati pripadnike makedonske nacionalne manjine u Splitu i Splitsko-dalmatinskoj županiji da se u što većem broju nacionalno izjasne na predstojećem popisu stanovništva u RH zakazanom za travanj 2011. godine i istovremeno što bolje se pripremi za predstojeće izbore za članove vijeća predviđene za svibanj 2011. Edukacija lokalnog stanovništva, pripadnika makedonske nacionalne manjine i stvaranje pozitivne klime u okruženju Splita je jedan od osnovnih zadataka u radu Vijeća za slijedeće izbore. Samo nacionalno osvješteni pripadnici nacionalne manjine su preduvjet za poboljšanje legitimiteta izabranih članova vijeća i njihov kvalitetniji rad.

Ivan Hengl, predsjednik Vijeća njemačke nacionalne manjine Grada Osijeka

TREBALO BI RAZMIŠLJATI O RAZLIČITIM ORGANIZACIJSKIM FORMAMA ZA RAZLIČITE MANJINE I IZBJEGAVATI NJIHOVU POLITIZACIJU

Treba malo zamisliti oko najprimjerenijih organizacijskih formi za pojedine

nacionalne manjine. Male i raspršene nacionalne manjine kao što je slučaj s našom njemačkom (ali ne samo njemačkom) sigurno ne odgovaraju isti oblici organiziranja kao što je to primjereno nekim većim, snažnijim manjinama, manjinama s većom prostornom koncentracijom ili manjinama s izrazitim socijalnim i političkim problemima.

Ivan Hengl

Što se tiče funkcioniranja vijeća, konkretno Vijeća naše nacionalne manjine ja mogu reći da funkcioniramo u skladu s Ustavnim zakonom. A to znači da mi nemamo konkretnih ovlasti odnosno da možemo predlagati određene stvari

kao što su npr. uvođenje nekih manjinskih medijskih programa ili neka kadrovska rješenja ali su efekti naših prijedloga najčešće vrlo iluzorni. Političke trgovine ili privatizacija medija i najbolje prijedloge čine depasiranim.

Istina, bar što se tiče naše nacionalne manjine moram reći da mi nemamo nekih gorućih problema (ali neke druge manjine sigurno imaju). No, u svakom slučaju treba upozoriti, da se neke ključne odredbe propisane Ustavnim zakonom od interesa za sve manjine ne provode. Tako se npr. ne donose, za nacionalne manjine važni, odgovarajući planovi prijema službenika u javnu upravu.

Ipak uvođenje manjinske samouprave, vijeća i predstavnika nacionalnih manjina, nesumnjivo je pomogao afirmaciji nacionalnih manjina i njihovih općih prava u hrvatskom društvu. Sada ljudi lakše izjašnjavaju svoju pripadnost nacionalnoj manjini i može ih se lakše aktivirati za pojedine stvari, posebno mislim za djelovanje udruga koje njeguju kulturu, tradiciju i posebno jezik nacionalnih manjina.

Ali tu i jeste prisutan jedan značajan problem oko određivanja djelokruga rada i nadležnosti vijeća. Vijeća se ne bave kulturnim pitanjima već su usmjerena na politička pitanja a to kod pojedinih nacionalnih manjina, u djelovanju njihovih vijeća stvara određeni "prazni hod". Naime kod manjina sa manje izraženim političkim problemima vijeća zapravo "tapkaju u mjestu" i teže nalaze sadržaje svoga rada.

Mi smo uspjeli uspostaviti dobru komunikaciju s gradskom izvršnom vlašću, redovito smo pozivani na sjednice, informirani smo i upućeni u nama relevantnu materiju, ali naš stvarni utjecaj je slab i podređen značajnijim interesima koji se lome kroz političku prizmu grada.

Financijska potpora vijećima je nedovoljna. Dobivamo sredstva, ali to su faktički da tako kažemo "administrativna" sredstva (naknade, putni troškovi, kancelarijski troškovi),

ali sredstava da bi se pokrenule neke akcije i programi zapravo nemamo.

Mislim da se treba malo zamisliti oko najprimjerenijih organizacijskih formi za pojedine nacionalne manjine. Male i raspršene nacionalne manjine kao što je slučaj s našom njemačkom (ali ne samo njemačkom) sigurno ne odgovaraju isti oblici organiziranja kao što je to primjereno nekim većim, snažnijim manjinama, manjinama s većom prostornom koncentracijom ili manjinama s izrazitim socijalnim i političkim problemima.

No u svakom slučaju osobno mislim da bi u taženju najpogodnijih oblika organiziranja nacionalnih manjina u javnom životu RH svakako trebalo izbjeći njihovu "politizaciju" odnosno situacije da manjine budu ponekad "jezičac na vagi" pri donošenju nekih značajnih odluka pa i formiranja vlasti od državnog do lokalnog nivoa. Ubuduće bi, po meni, trebalo razmišljati da jedno snažno manjinsko tijelo bude pri parlamentu ali ne i u samoj strukturi parlamenta odnosno Sabora.

S druge strane trebalo bi također razmisliti o izbjegavanju situacija u kojem političke stranke koriste pripadnike nacionalnih manjina na svojim listama kao formalno pokriće za ostvarivanje nekih svojih a ne manjinskih interesa.

Naravno treba dalje razvijati manjinsku politiku u Hrvatskoj, ali ona više ne smije ići u smjeru europskih diktata koje smo imali prije. Ti diktati su bili u jednom momentu možda i opravdani i shvatljivi dok nismo riješili neke naše slabosti, ali sada već možemo i manjinsku politiku usmjeravati prema opće civilizacijskim, ljudskim pravima, a ne je držati ušančenu u nekim partikularnim, nazovi manjinskim interesima. I manjine moraju izaći iz svojih uskih okvira, ali to je moguće u jednoj općoj pozitivnoj društvenoj klimi koja odbacuje uskogrudni nacionalizam.

Prije manjinskih, ali i drugih izbora mi u travnju imamo Popis stanovništva. Popis je vrlo važno za manjine, međutim, prekratak je rok od popisa do izbora i rezultati vjerojatno neće biti sređeni i primjenjivi pa će se opet stvari odvijati prema podacima od prije deset godina, a to nije dobro.

Senad Pršić, član Vijeća bošnjačke nacionalne manjine Istarske županije

**VIJEĆA I PREDSTAVNICI
MORAJU RAZVIJATI DIREKTNU
KOMUNIKACIJU S
PREDSTAVNICIMA
LOKALNIH VLASTI**

Za ostvarivanje manjinskih prava od izuzetnog je značaja da se razvije ta direktna komunikaciju između manjina i lokalnih vlasti za što su po našem mišljenju vijeća najprimjereniji oblik, uz uvjet, da imaju i ostvaraju dobru suradnju s udrugama nacionalnih manjina.

Mislim da mogu kompetentno govoriti o ovoj temi jer sam prošao sve dosadašnje

Senad Pršić

a da nisu bili dobro upoznati kako je zamišljeno funkcioniranje tih institucije i kakva je stvarna uloga vijeća i predstavnika.

S druge strane i sam zakonodavac nije baš bio siguran što stvarno želi postići i što omogućiti putem ovih vijeća pa je npr., po našem mišljenju, odmah u startu propustio jednu važnu stvar koje je mogla donijeti bolju kvalitetu manjinske samouprave, a to je bilo umrežavanje svih vijeća jedne manjine na nacionalnom nivou, na nivou Hrvatske. Dosadašnje koordinacije nisu imale pravnu osobnost i nisu adekvatno mogle ispunjavati svoje pretpostavljene funkcije. To je bila velika praznina koja se sada nastoji otkloniti promjenama Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina. Međutim i dalje ostaje dosta nejasnoća oko njihovog funkcioniranja u praksi i trebat će, po mom mišljenju, dosta vremena dok to ne profunkcionira na pravi i očekivani način.

Što se tiče samih vijeća ona nisu saživjela shodno njihovoj zakonodavnoj intenciji. Osnovni je problem što je njihova uloga samo savjetodavna i ona zapravo ovise o volji lokalnih vlasti. Vijeća bi trebala reagirati u sferi promicanja manjinskih interesa i zaštite njihovih prava i reagirati na povrede tih prava, ali u praksi njihova je komunikacija sa lokalnim vlastima zapravo vrlo slaba i oni često tek naknadno saznaju za neke stvari pa su njihove reakcije zakašnjele i neučinkovite.

Problem je i sa financiranjem vijeća odnosno nedostatkom osnovnih materijalnih pretpostavki za njihov rad. Određena sredstva se istina skoro svugdje dobivaju, ali to je dovoljno tek za formalno egzistiranje vijeća ali ne i za sadržajni rad.

Značajan problem proizlazi i iz, da tako kažem, "razmrvljenosti" manjinskih institucija. Vi imate vijeća i predstavnike, zatim udruge nacionalnih manjina a pojedine manjine imaju i svoje političke stranke. Među njima često nema preciznih shvaćanja o ulozu i nadležnostima i nedostaje jedna bolja koordinacija. Posebno mi se značajnim čini odnos manjinske samouprave odnosno vijeća i predstavnika s jedne, i manjinskih udruga s druge strane. Njihova suradnja bi morala biti određenija, sadržajnija i preciznija. Bilo bi značajno da se vijeća koncentriraju na zakonsku sferu, sferu prava nacionalnih manjina, a da udruge budu

izbore. U početku ljudi su imali očekivanja i gajili nadu da će ta vijeća imati značajnu ulogu u životu njihovih nacionalnih manjinskih zajednica te da će kroz ta vijeća moći realizirati određene zahtjeve prema vlasti. No, mnogi su u prvom mandatu to ušli,

u većoj mjeri usmjerene prema pitanjima kulture, tradicije i identiteta pojedinih nacionalnih manjina. Sada se još uvijek događa da se te nadležnosti isprepliću, a djelovanje političkih stranaka te odnose, ponekad, još više zakomplicira.

Stranke pokušavaju biti posrednik između vlasti i pripadnika nacionalnih manjina, a vijeća i udruge nacionalnih manjina to, kada je lokalni i regionalni nivou u pitanju, mogu ostvariti direktno. Ako je i prihvatljivo da manjinske stranke djeluju na područjima gdje je veća koncentracija pripadnika pojedinih manjina i gdje se može ostvariti određeni politički pluralizam, negativne implikacije posebno dolaze do izražaja u sredinama gdje je koncentracija manjina manja. Tu političke stranke ponekad uzimaju eskluzivno pravo da u potpunosti zastupaju određenu nacionalnu manjinu iako je njihov izborni legitimitet vrlo upitan. Tako stranke postaju jedna vrsta remetilackog faktora koje stvaraju nepotrebne tenzije pa se manjine bave same sobom umjesto da se bave svojim egzistencijalnim problemima i zaštitom i unapređenjem svojih prava.

Dakle, smatram da je za ostvarivanje manjinskih prava od izuzetnog značaja da razvijamo upravo tu direktnu komunikaciju između manjina i lokalnih vlasti za što su po našem mišljenju vijeća najprimjereniji oblik, uz uvjet, naravno, da imaju i ostvaraju dobru suradnju s udrugama nacionalnih manjina. Kako bismo to ojačali mi smo predložili da se u našoj županiji osnuje Savjet za nacionalne manjine Istarske županije (po uzoru na državni Savjet za nacionalne manjine) i to je usvojeno i učinjeno prošle godine. Konstituiran je županijski Savjet za nacionalne manjine u koji su ušli predstavnici vijeća svih nacionalnih manjina te predstavnik županije i to je bitno doprinijelo efikasnijem provođenju manjinske politike na našem području i rješavanju manjinskih problema.

Na predstojećim izborima moramo doprinijeti podizanju veće kvalitete u izboru vijeća i predstavnika nacionalnih manjina. S tim ciljem vrlo je važno pojačati i poboljšati suradnju s udrugama i motivirati udruge nacionalnih manjina da se aktiviraju u ovom izbornom procesu, a potrebno je i otići među pripadnike naših manjina i objašnjavati značaj ovih izbora i mogućnosti koje djelovanje vijeća ima za poboljšavanje položaja manjina.

**Osman Muratović, Predsjednik
Vijeća romske nacionalne manjine
Grada Zagreba**

**VIJEĆA SE PRESKAČU
A PREDNOST SE DAJE
UDRUGAMA**

Važno je upozoriti da postoji jedan paralelizam između udruga i vijeća pri čemu se udruge nastoje nametnuti kao nadređene institucije, a zaboravlja se da su vijeća ta koja imaju izborni legitimitet i čija je funkcija da zastupaju

interese romske nacionalne manjine u njihovim sredinama u odnosu prema lokalnim vlastima

Osman Muratović

Sama komunikacija s predstavnicima gradskih vlasti je relativno dobra. Oni nam šalju određene informacije i pozive da sudjelujemo u radu gradskih tijela, ali stvari zapinju na drugim razinama.

Prosudjujući ukupnu ulogu vijeća naše romske nacionalne manjine i njegovo djelovanje u sklopu manjinske samouprave, moramo, nažalost, konstatirati da su još uvijek, u cjelini gledano, romski predstavnici zapostavljeni i ignorirani. U vrlo važnim pitanjima, za koja smatramo da bismo trebali biti uključeni kada su u pitanju egzistencijalni uvjeti Roma, na mnogim područjima kao što su stanovanje, obrazovanje itd., još nas se uvijek zaobilazi. Ne pozivaju nas na sastanke koje su od značaja za populaciju romske nacionalne manjine, za poboljšanje uvjeta života romske nacionalne manjine i za pitanja naše cjelovitije i uspješnije integracije u društvo.

Mogu reći da su zakazali ljudi koji su zaduženi za praćenje Nacionalnog programa za Rome i Akcijskog plana Desetljeća za uključivanje Roma. Vijeće se u tim pitanjima potpuno zaobilazi, a mi smatramo da bi Vijeće trebalo i u tim aktivnostima igrati puno značajniju ulogu. Institucije zadužene za zapošljavanje, za obrazovanje, za stambenu i socijalnu problematiku ignoriraju naše mogućnosti i sve pokušavaju riješiti sami, a mislimo da bez naše pomoći i našeg uključivanja to neće dati odgovarajuće rezultate. Mi smo naše Vijeće dobro organizirali, imenovali razne odbore i njihove predsjednike (za obrazovanje, za ljudska prva, za zdravstvo i socijalnu skrb itd.), ali to se malo koristi.

No, ovdje u prvom redu moram reći da je odgovornost prvenstveno na našim romskim predstavnicima koji monopoliziraju svoje funkcije i ne razvijaju jednu širu komunikaciju i ne uključuju predstavnike drugih romskih tijela kako bi se dobila jedna šira platforma za rješavanje romskih problema. Nažalost, mnogi se ponašaju kao politički poduzetnici a ne aktivisti i volonteri romske nacionalne manjine.

Rijetki su pozitivni primjeri romskih dužnosnika kao što je npr. g. Nura Ismailovski, zastupnica u Gradskoj skupštini Grada Zagreba, koja je bila spremna izaći s nama na teren i najneposrednije se upoznati s našim problemima te vidjeti mogućnosti njihovoga rješavanja.

Nama je vrlo značajno i potrebno da u prvom redu naši ljudi, koji sjede po raznim tijelima, dođu i govore o načinima uspješnije integracije Roma, o značaju obrazovanja,

o mogućnostima zapošljavanja itd. To vrlo stimularajuće djeluje na pripadnike naše nacionalne manjine i nama olakšava rad. Umjesto da rade s nama naši lideri nekad neopravdano kritiziraju rad našeg vijeća. No, mislim da je dovoljno pogledati i našu web stranicu (www.romi-zagreb.hr) pa da se vidi širina naših aktivnosti.

S druge pak strane važno je upozoriti da postoji jedan paralelizam između udruga i vijeća pri čemu se udruge nastoje nametnuti kao nadređene institucije, a zaboravlja se da su vijeća ta koja imaju izborni legitimitet i čija je funkcija da zastupaju interese romske nacionalne manjine u njihovim sredinama u odnosu prema lokalnim vlastima. U tom kontekstu zaista imamo potpuno neprihvatljive situacije, da se vijeća preskaču, a pozivaju se i komunicira se sa udrugama koje zastupaju samo svoje, često, vrlo malobrojno članstvo. To moramo mijenjati.

Moramo uvesti i više reda u izbor naših predstavnika na svim nivoima jer imamo slučajeve da upravo naši članovi koji propadnu na izborima, dakle koji nisu dobili podršku svoje sredine, naknadno, na neke druge načine pokušavaju osvojiti neke pozicije u sustavu iako za to više nemaju legitimitet.

Za predstojeće manjinske (i ne samo manjinske izbore) također je od presudne važnosti omogućiti registraciju pripadnika romske nacionalne manjine. Treba osigurati više mjesta, posebno tamo gdje Romi žive, za registraciju pripadnika romske nacionalne manjine kako bi se omogućilo povećanje broja onih koji se žele deklarirati kao Romi. Mi imamo dosta onih koji dolaze kod nas u Vijeće i traže našu pomoć u vezi s tim i na rješavanju tih problema moramo intenzivnije raditi od sljedećih izbora.

**Veselko Čakić, predsjednik Vijeća
srpske nacionalne manjine
Zadarske županije**

MANJINSKA SAMOUPRAVA IMA SAMO SAVJETODAVNU ULOGU A TO NIJE DOVOLJNO

Mi nemamo nikakvih mogućnosti da nešto što smatramo da nije u interesu manjina ili da je tim interesima suprotstavljeno, zaustavimo, stopiramo, ispravimo ako to nisu voljni učiniti sami predstavnici lokalnih vlasti.

Veselko Čakić

Nalazimo se pri kraju drugog mandata manjinskih vijeća i ako bacimo pogled unatrag i usporedimo kako te institucije funkcioniraju danas u odnosu na prethodni odnosno prvi mandat manjinske sa-

mouprave onda, bar što se tiče vijeća srpske nacionalne manjine u zadarskoj županiji, mogu odgovorno reći da je postignut određeni napredak. Neke bitne stvari u funkcioniranju manjinske samouprave puno su se bolje poklopile i posložile u ovom mandatu i očito je da smo se i mi, manjinski predstavnici, ali i predstavnici lokalne i regionalne samouprave, odnosno vlasti, bolje prilagodili zahtjevima i izazovima koje ove institucije stavljaju pred svih nas.

U prvom mandatu manjinska je samouprava zaista bila jedan novum i svi su učili, a sada to već, možemo kazati, funkcionira, ali naravno ne onako dobro i efikasno kao što bismo to mi željeli i kako je to zamišljeno. Ovdje se još ne radi o pravoj manjinskoj samoupravi jer mi još nemamo sve one funkcije i mogućnosti koje bismo trebali imati kao predstavnici manjinske samouprave. Kad to kažem, u prvom redu mislim da tijela manjinske samouprave imaju samo savjetodavnu ulogu, a to nije dovoljno. Dakle, mi možemo nešto predložiti, tražiti, sugerirati, ali predstavnici lokalnih vlasti to ne moraju nužno i prihvatiti. Mi nemamo nikakvih mogućnosti da nešto što smatramo da nije u interesu manjina ili da je tim interesima suprotstavljeno, zaustavimo, stopiramo, ispravimo ako to nisu voljni učiniti sami predstavnici lokalnih vlasti.

Kada gledamo uvjete rada vijeća, tu također još uvijek ima puno problema. Prostor za rad, financiranje vijeće itd. još nije sustavno i kvalitetno riješeno. Situacija je različita od jedinice do jedinice lokalne odnosno regionalne samouprave, ovisno o tome koliko ljudi na vlasti ima sluha za manjinska pitanja i probleme, koja je politička opcija trenutno u igri i koliko smo mi kao predstavnici manjina u dobrim odnosima s nosiocima izvršne vlasti. Ako ti odnosi dobro funkcioniraju, onda se štošta može riješiti, i prostor i financiranje itd. A ako ti odnosi nisu dobri onda puno toga zapinje i stoji na mjestu. Dakle to je jedna situacija koja općenito, bez obzira donosi li neke dobrobiti ili ne, nije dobra. Trebalo bi imati siguran i sustavan mehanizam potpore vijećima, a ne da to ovisi o nečijoj dobroj volji.

Isti i još rigorozniji principi bi trebali važiti i kada su u pitanju statuti jedinica lokalne i regionalne samouprave i njihovo prilagođavanje odredbama Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina. Tamo gdje se to ne ostvaruje, moraju se primijeniti određene sankcije. Bez toga, jednostavno, nije moguće manjinsku samoupravu dovesti u punu funkciju.

S aspekta našeg županijskog i gradskog vijeća mi bismo mogli izraziti puno zadovoljstvo uvjetima rada koji su nam osigurali i županija i grad (i prostor i financijsku potporu za rad i za nadoknade članovima vijeća i tajnika). No ima i i potpuno drugačijih promjera kao što je slučaj u gradu Benkovcu, gdje gotovo ništa nije riješeno. Naše vijeće tu nije dobilo prostor, raspolaže s minimalnim financijskim sredstvima, odnos s lokalnim vlastima nije dobar i to vijeće gotovo uopće ne funkcionira. Slična je situacija i u nekim drugim mjestima. Nešto je bolja situacija u Obrovcu jer su na vlasti HDZ i SDSS pa je tu odnos nešto po-

voljniji, ali često i tamo, gdje su odnosi bolji lokalna je samouprava vrlo siromašna pa i objektivno nedostaje sredstava za bolji rad.

U predstojećim izborima za manjinska vijeća svakako bi trebalo mijenjati neke stvari. Po nama, vrlo bi bitno bilo promijeniti neke tehničko-proceduralne stvari u izboru članova vijeća. Mi znamo da se za izbor članova vijeća nacionalnih manjina svi kandidati, bez obzira što mogu biti predloženi od različitih predlagача na izbornom listiću, poredaju po abecednom redu bez naznake tih predlagача. U praksi izgleda npr ovako : ako su predložene četiri liste za županijsko Vijeće, svaka lista ima 25 ljudi, to je 100 ljudi poredano po abecednom spisku bez naznake predlagatelja i između njih treba birati. To među biračima stvara kaotičnu situaciju, neudomice i nesnalaženje te djeluje vrlo destimulativno. Mi smo predložili da se u cilju sređivanja te situacije poduzmu neke stvari. Ili da se postave nosioci lista kao što je to slučaj i na lokalnim izborima ili, ako ne može tako, da onda svaka lista bude na izvjestan način zasebni izborni listić tako da se na ovaj ili onaj način zna tko su predlagачi lista, odnosno tko stoji iza pojedinih kandidata. Smatramo da bi to bitno doprinijelo kvaliteti izbora članova, a to je nužna pretpostavka za uspješniji rad vijeća.

Također, po našem mišljenju, bilo bi također nužno spojiti izbore za manjinsku samoupravu s nekim drugim izborima, ili lokalnim ili parlamentarnim, jer bi to bitno doprinijelo boljem odazivu birača.

Peter Sekereš, tajnik Vijeća mađarske nacionalne manjine grada Zagreba i supresjedatelj Koordinacije vijeća i predstavnika mađarske nacionalne manjine

ZA BOLJE FUKCIONIRANJE MANJINSKE SAMOUPRAVE TREBAJU MATERIJALNE PRETPOSTAVKE, RAZGRANIČENJE NADLEŽNOSTI I EDUKACIJA

Što se tiče rada samih vijeća mislim da treba upozoriti na probleme koji se javljaju u odnosima sa udrugama nacionalnih manjina. Naime, neka vijeća preferiraju jedne udruge, druga druge i tu se onda javljaju određeni problemi i nesporazumi. Zato vijeća moraju skrbiti o svim pripadnicima svoje nacionalne manjine i imati isti adekvatan odnos prema svim udrugama koje djeluju na njihovom području. W

U mađarskoj nacionalnoj manjini aktivan sam još od 1975. godine prateći različite političke mijene i mislim da mogu kompetentno reći da je mađarska nacionalna manjina s velikim odobravanjem ali i velikim očekivanjima prihvatila donošenje Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina iz 2002.

Peter Sekereš

godine. Zakona koji je prvi put na našim prostorima uopće omogućio stvaranje manjinske samouprave, a čiji značaj smo poznavali upravo iz mađarskih iskustava. Istina, manjinska samouprava u Mađarskoj ima jače ingerencije jer u Hrvatskoj prema Ustavnom zakonu tijela manjinske samouprave imaju samo savjetodavnu ulogu dok su u Mađarskoj tijela manjinske samouprave prava predstavnička tijela. Druga značajna razlika je i u tome što se u Hrvatskoj vrše izbori za manjinsku samoupravu samo do razine županije, a u Mađarskoj se izbori za manjinsku samoupravu vrše i na državnom nivou.

Prvi mandat manjinske samouprave u Hrvatskoj bio je dosta obilježen nesnalaženjem i to kako samih manjinskih predstavnika, tako i lokalnih vlasti koje ni same često nisu znali kako bi se trebali etablirati vijeća i koja je njihova uloga.

U drugom mandatu, posebno kada govorimo baš o primjeru grada Zagreba, stvari su išle puno sadržajnije, jednostavnije i efikasnije. Grad Zagreb je ispoštovao sve obaveze iz Ustavnog zakona i pretočio ih u svoj Statut, što je vrlo važno za uspješno ostvarivanje manjinske politike. Manjine su inkorporirane u Odbor za nacionalne manjine Gradske skupštine, uspostavljena je aktivna interakcija i jedan kvalitetan partnerski odnos s poglavarstvom grada.

Nažalost, takva situacija nije svugdje slučaj i ima puno županija, gradova i općina gdje se manjine ne mogu pohvaliti tako dobrom i kvalitetnom organizacijom. Na puno mjesta nije riješeno financiranje, na puno mjesta nije uspostavljena komunikacija s lokalnim vlastima i manjinski predstavnici se ne pozivaju i ne sudjeluju u radu predstavničkih tijela lokalne i regionalne samouprave.

U cilju daljnjeg unapređenja manjinske samouprave, posebno pozdravljamo nedavne promjene Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina, u prvom redu činjenicu da su koordinacije dobile pravnu osobnost. Značajno je i uvođenje dodatnog prava glasa za pripadnike nacionalnih manjina jer će to općenito doprinijeti većoj motivaciji i aktivizaciji pripadnika nacionalnih manjina, i to ne samo u izborima.

Što se tiče rada samih vijeća mislim da treba upozoriti na probleme koji se javljaju u odnosima s udrugama nacionalnih manjina. Naime neka vijeća preferiraju jedne udruge, druga druge i tu se onda javljaju određeni problemi i nesporazumi. Zato vijeća moraju skrbiti o svim pripadnicima svoje nacionalne manjine i imati isti adekvatan odnos prema svim udrugama koje djeluju na njihovom području. To, kada je u pitanju mađarska

nacionalna manjina i njeno djelovanje u gradu Zagrebu, nastojimo pod svaku cijenu ostvariti.

Kako bi manjinsku samoupravu učinili efikasnijom, smatram da su bitne barem tri stvari.

Prvo je da lokalne i regionalne vlasti moraju omogućiti elementarne uvjete za rad vijeća i predstavnika, od prostora do financijskih sredstava.

Drugo, vrlo je važno da se razluče uloge manjinskih udruga i njihovih saveza s jedne i vijeća i predstavnika nacionalnih manjina s druge strane. Tu imamo puno nesporazuma i nepotrebnih međusobnih optuživanja za preuzimanje nadležnosti. No vrlo je važno da udruge shvate kako one zastupaju svoje članstvo, a tijela manjinske samouprave zastupaju ukupnu manjinu na području na kojem djeluju.

I treće, predstavnici lokalnih vlasti moraju biti kompetentni i dobro educirani za rad s predstavnicima nacionalnih manjina odnosno s manjinskom samoupravom. A, u pogledu edukacije i lokalnih vlasti i manjinskih predstavnika treba se još puno napraviti iako su dosadašnje edukativne aktivnosti koje su na tom planu organizirali Ured za nacionalne manjine Vlade RH i Savjeta za nacionalne manjine, puno doprinijeli boljoj komunikaciji.

Sljedeća godina vrlo je važna za nacionalne manjine jer dolaze i izbori za manjinska vijeća i predstavnike, za manjinsku samoupravu, ali i popis stanovništva koji je isto tako veoma važan za manjine. I zato mislim da bi država trebala poduzeti značajne korake da informira ukupnu javnost, a posebno manjine o značaju slobodnog izjašnjavanja o nacionalnoj pripadnosti te pozvati glasače da provjere biračke spiskove (da li je upisana nacionalnost) jer to su preduvjeti ne samo za određivanje broja odnosno postotka zastupljenosti nacionalnih manjina, već i preduvjeti da nacionalne manjine mogu valorizirati sva ona prava koja su zakonom propisana. Značajnu ulogu u tome trebaju imati i manjinska vijeća i manjinske udruge i u jednoj interaktivnoj i koordiniranoj akciji trebaju pozvati pripadnike manjinskih zajednica da, ukoliko se tako osjećaju, slobodno izraze svoju nacionalnu pripadnost. Mislim da ima dosta pripadnika nacionalnih manjina, koji se tako ne izjašnjavaju. Tome su različiti razlozi, ali to je na kraju i njihovo pravo. Međutim, puno pripadnika nacionalnih manjina nije ni upoznato s procedurom i oni ne znaju da trebaju osobno otići u Ured opće uprave i dati izjavu da se žele izjasniti kao pripadnici nacionalne manjine. A taj pojedinac onda npr. izađe na manjinske ili neke druge izbore i konstatira da u birački spisak nije upisan kao Mađar pa onda ne može ni glasovati kao pripadnik nacionalne manjine.

Problem je i odaziv i izlaznost na manjinskim izborima, ali mislim da to možemo poboljšati ako unesemo više pluralizma u izbornu proceduru što, između ostaloga, znači da izborne liste moramo učiniti prepoznatljivijima našim biračima, da znaju za koga glasaju odnosno tko njihove predstavnike predlaže.

RJEŠAVANJE PITANJA NACIONALNIH MANJINA KOJA SU U NADLEŽNOSTI MINISTARSTVA UPRAVE

OSIGURANA ODGOVARAJUĆA ZASTUPLJENOST

Vezano uz vaše upite koji se odnose na ostvarivanje zastupljenosti pripadnika nacionalnih manjina u predstavničkim i izvršnim tijelima jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave na lokalnim izborima, stanje usklađenosti statuta jedinica sa odredbama Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina te pripremama za predstojeće izbore za članove vijeća i predstavnike nacionalnih manjina odgovaramo slijedeće:

Nakon provedenih redovnih lokalnih izbora koji su održani 17. svibnja 2009. godine te dopunskih izbora koji su održani 06. prosinca 2009. godine, s ciljem osiguranja zastupljeno-

Ministarstvu uprave uputili smo nekoliko pitanja vezanih za konačne ocjene o provedenim lokalnim izborima i ostvarivanju zakonske zastupljenosti nacionalnih manjina u predstavničkim i izvršnim tijelima lokalnih i regionalnih vlasti, sređivanju statuta jedinica lokalne i regionalne samouprave u odnosu na manjinska prava, priprema za predstojeće izbore i popis stanovništva... Donosimo odgovore koje je potpisao državni tajnik u Ministarstvu uprave Pavao Matičić.

i izbori za zamjenika općinskog načelnika u Općini Bogdanovci - iz reda rusinske ili srpske nacionalne manjine te u Donjem Lapcu iz reda pripadnika hrvatskog naroda.

Drugi krug dopunskih izbora održan je 13. lipnja 2010. godine.

Prema službenim rezultatima Državnog izbornog povjerenstva u Općinama Mikleuš i Nova Bukovica izbori za zamjenika općinskog načelnika nisu održani jer nije bilo kandidatura.

Izbori nisu održani ni za 2 predstavnika srpske nacionalne manjine u Općinskom vijeću Općine Zemunik Donji jer se je Vijeće raspustilo, te je Odlukom Vlade Republike Hrvatske o raspisivanju izbora za Općinsko vijeće Općine Zemunik Donji ("Narodne novine", broj 69/10) stavljena van snage odredba Odluke kojom se raspisuju izbori

za 2 predstavnika srpske nacionalne manjine u Općinsko vijeće Općine Zemunik Donji.

U preostalim lokalnim jedinicama izabrani su predstavnici nacionalnih manjina u predstavničkim tijelima jedinica te zamjenici općinskih načelnika, gradonačelnika i župana iz reda pripadnika nacionalnih manjina.

Održavanjem drugog kruga dopunskih izbora u cijelosti je završen izborni postupak započet u svibnju 2009. godine, kada su održani redoviti izbori za članove predstavničkih tijela i nositelje izvršnih ovlasti u jedinicama samouprave te ocjenjujemo da je osigurana odgovarajuća zastupljenost pripadnika nacionalnih manjina u predstavničkim i izvršnim tijelima lokalnih jedinica sukladno Ustavnom zakonu o pravima nacionalnih manjina.

NADZOR I USKLAĐIVANJE STATUTA

Vezano uz stanje usklađenosti statuta jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave sa Ustavnim zakonom o pravima nacionalnih manjina navodimo da su statuti jedinica uglavnom usklađeni sa odredbama članka 20. i članka 22. stavak 1. Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina kojima je propisano pravo pripadnika nacionalnih manjina na zastupljenost u predstavničkim i izvršnim tijelima lokalnih jedinica.

Određeni broj jedinica lokalne i jedinica područne (regionalne) samouprave, prema podacima iz evidencije Ministarstva uprave, propustio je u zakonom predviđenom roku uskladiti svoje statute s odredbama članka 20. i članka 22. stavak 1. Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina, stoga je Ministarstvo uprave u tim jedinicama krajem travnja 2010. godine provelo ciljani upravni nadzor nad odredbama lokalnih statuta, i to u dijelu koji se odnosi na ostvarivanje prava pripadnika nacionalnih manjina na zastupljenost u predstavničkim i izvršnim tijelima jedinica samouprave.

Nakon provedenog nadzora, a polazeći od činjenice da navedene jedinice nisu uskladile statut s odredbama Ustavnog zakona i posebnih zakona, u svrhu otklanjanja nezakonitosti i omogućavanja primjene Ustavnog zakona, Ministarstvo uprave donijelo je odluku o obustavi od primjene odredaba statuta u jedinicama samouprave koje nisu uskladile svoje statute u dijelu ostvarivanja prava zastupljenosti predstavnika nacionalne manjine u predstavničkim i izvršnim tijelima i predložilo Vladi Republike Hrvatske upućivanje zahtjeva Ustavnom sudu za ocjenu ustavnosti statuta u tom dijelu.

Neusklađenost statuta lokalnih jedinica sa odredbama članka 20. i članka 22. stavak 1. Ustavnog zakona razlog je što se dopunski izbori nisu proveli, a nakon provedenog nadzora i obustave neusklađenih statuta stvoreni su preduvjeti za provođenje drugog završnog kruga dopunskih izbora za članove predstavničkih tijela i nositelje izvršnih ovlasti u jedinicama samouprave.

BIRAČKI SPISKOVI SE AŽURIRAJU

U odnosu na vaš upit: "Što će biti poduzeto u pogledu sređivanja biračkih spiskova kada su u pitanju nacionalne manjine?", iznosimo slijedeće:

U Republici Hrvatskoj ne vodi se poseban popis birača za pripadnike nacionalnih manjina već se oni nalaze u popisu birača kao i svi drugi hrvatski državljani s biračkim pravom. Popisi birača svakodnevno se mijenjaju i dopunjuju tj. ažuriraju, neovisno o nacionalnoj pripadnosti birača.

NEUPITNI BOŠNJACI

Vezano uz vaš upit, kako je navedeno u dopisu, "o problemima u vezi zahtjeva predstavnika bošnjačke nacionalne manjine da se Muslimani preregistriraju u Bošnjake" navodimo da se u Ustavu Republike Hrvatske ("Narodne

Darugar: Duga borba za usklađivanje Statuta s Ustavnim zakonom

sti pripadnika nacionalnih manjina u predstavničkim i izvršnim tijelima lokalnih jedinica u cijelosti, Vlada Republike Hrvatske Odlukom, KLASA: 013-03/10-02/01, URBROJ: 5030106-10-1 („Narodne novine”, broj 57/10) raspisala je drugi krug dopunskih izbora za predstavnike nacionalnih manjina u predstavničkim tijelima jedinica lokalne i područne (regionalne), i to za: Županijsku skupštinu Zadarske županije - za 3 predstavnika srpske nacionalne manjine, za Općinsko vijeće Općine Stankovci - za 1 predstavnika srpske nacionalne manjine i za Općinsko vijeće Općine Zemunik Donji - za 2 predstavnika srpske nacionalne manjine.

Jednako tako Vlada Republike Hrvatske, Odlukom, KLASA: 013-03/10-01/01, URBROJ: 5030106-10-3 („Narodne novine”, broj 57/10 i 60/10) raspisala je drugi krug dopunskih izbora za zamjenike općinskih načelnika, gradonačelnika i župana iz reda pripadnika nacionalnih manjina, i to iz reda pripadnika srpske nacionalne manjine za: 3 zamjenika župana (Virovitičko-podravska, Ličko-senjska i Zadarska županija), 4 zamjenika gradonačelnika (Gradovi Slatina, Grubišno Polje, Gospić i Benkovac) i 8 zamjenika općinskih načelnika (Općine Mikleuš, Nova Bukovica, Suhopolje, Voćin, Plitvička Jezera, Lovinac, Polača i Zemunik Donji). Dopunom Odluke raspisani su

Pitanja MANJINSKOG FORUMA

- Je li dopunskim izborima za zamjenike općinskih načelnika, gradonačelnika i župana te članova predstavničkih tijela lokalne i regionalne (područne) samouprave, koji su održani u lipnju, u cjelini završen i zaokružen izbor lokalnih dužnosnika iz redova nacionalnih manjina?
- Je li u svim lokalnim sredinama u potpunosti ispoštovana predviđena zastupljenost predstavnika nacionalnih manjina u lokalnim organima vlasti?
- Kako ocjenjujete izborni proces koji je regulirao zastupljenost predstavnika nacionalnih manjina u izvršnoj vlasti i predstavničkim tijelima lokalne i regionalne samouprave?
- Dio dopunskih izbora se održava i više od godine dana nakon lokalnih izbora. Može li se to u budućnosti izbjeći i što treba poduzeti?
- Ima li još sredina gdje Statuti jedinica lokalne samouprave nisu usklađeni s odredbama Ustavnog zakona?
- Traže li najnovije promjene Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina, kada je u pitanju nov način glasovanja pripadnika nacionalnih manjina, odgovarajuće pripreme i kako ih ostvariti?
- Što će biti poduzeto u pogledu sređivanja biračkih spiskova kada su u pitanju nacionalne manjine?
- Određeni problemi javili su se u vezi zahtjeva predstavnika bošnjačke nacionalne manjine da se Muslimani preregistriraju u Bošnjake. Molimo vas da podrobnije pojašnjete stav ministarstva u vezi s tim problemom?
- Uskoro se približavaju izbori za vijeća i pripadnike nacionalnih manjina? Što će u tom pogledu poduzeti vaše ministarstvo kako bi se izbori što bolje pripremili i organizirali?
- Sljedeće godine je i popis stanovništva. Očekuju li se problemi s popisom pojedinih segmenta manjinske populacije i kako tim problemima pristupiti?

novine" broj 85/10.), kao nacionalna manjina navode Bošnjaci, a ne Muslimani. U Izvorišnim osnovama Ustava Republike Hrvatske navedeno je slijedeće:

"Polazeći od iznesenih povijesnih činjenica, te općeprihvaćenih načela u suvremenu svijetu i neotuđivosti i nedjeljivosti, neprenosivosti i nepotrošivosti prava na samoodređenje i državnu suverenost hrvatskog naroda, uključujući i neokrnjeno pravo na odcjepljenje i udruživanje, kao osnovnih preduvjeta za mir i stabilnost međunarodnog poretka, Republika Hrvatska ustanovljuje se kao nacionalna država hrvatskoga naroda i država pripadnika nacionalnih manjina: Srba, Čeha, Slovaka, Talijana, Mađara, Židova, Nijemaca, Austrijanaca, Ukrajinaca, Rusina, Bošnjaka, Slovenaca, Crnogoraca, Makedonaca, Rusa, Bugara, Poljaka, Roma, Rumunja, Turaka, Vlaha, Albanaca i drugih, koji su njezini državljani, kojima se jamči ravnopravnost s građanima hrvatske narodnosti i ostvarivanje nacionalnih prava u skladu s demokratskim normama OUN-a i zemalja slobodnoga svijeta."

DOPUNA IZBORNOG ZAKONA

Nadalje, na vaš upit o daljnjim normativnim aktivnostima nakon donošenja Ustavnog zakona o

izmjenama i dopunama Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina ("Narodne novine", broj 80/10.) iznosimo da su odredbe iz navedenih izmjena i dopuna Ustavnog zakona, kojima se uređuje pravo nacionalnih manjina koje u stanovništvu Republike Hrvatske sudjeluju s više od 1,5% stanovnika na najmanje 3 zastupnika, te pravo nacionalnih manjina koje u stanovništvu Republike Hrvatske sudjeluju s manje od 1,5% stanovnika, da, pored općega biračkog prava, na osnovi posebnoga biračkog prava imaju pravo izabrati pet zastupnika pripadnika nacionalnih manjina, ugrađene u Prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o izborima zastupnika u Hrvatski sabor, koji je upućen Vladi RH i Hrvatskom saboru u postupak donošenja.

PREDSTOJEĆI IZBORI BEZ POTEŠKOĆA

Zaključno, vezano uz upit o aniziranju predstojećih izbora za članove vijeća i predstavnike nacionalnih manjina, koji će se održati 2011. godine, podsjećamo da na izborima koji su održani 17. lipnja 2007. godine, prema izvješću Državnog izbornog povjerenstva, nisu zabilježene incidentne situacije, stoga se može očekivati da će i izbori u 2011. godini proteći u demokratskom duhu i bez poteškoća.

EU I HRVATSKA

Iz Izvješće Europske komisije o napretku Hrvatske za 2010. godinu

POLOŽAJ MANJINA SE POBOLJŠAVA ALI HRVATSKA MORA NASTAVITI RAZVIJATI DUH TOLERANCIJE

Općenito, položaj manjina u Hrvatskoj i dalje se poboljšava. Međutim, srpska i romska manjina još uvijek se suočavaju s mnogo problema. Određeni napredak ostvaren je u rješavanju problema vezanih uz povratak izbjeglica, no potrebno je ubrzati napore u osiguravanju stanovanja i održivosti povratka.

Unatoč povećanoj financijskoj potpori, većina lokalnih vlasti nedovoljno priznaje vijeća nacionalnih manjina kao savjetodavna tijela. Ona su i dalje financijski ovisna o lokalnim vlastima što im narušava neovisnost i utjecaj. Hrvatska mora nastaviti njegovati duh tolerancije, posebice prema srpskoj manjini, te poduzimati odgovarajuće mjere kako bi zaštitila one koji bi još uvijek mogli biti izloženi prijetnjama ili činovima diskriminacije, neprijateljstva ili nasilja.

Još puno treba učiniti za Rome

2.2. Ljudska prava i zaštita manjina

Poštivanje i zaštita manjina, kulturna prava

Ostvaren je određeni napredak na području poštivanja prava i zaštite manjina i kulturnih prava. Na najvišim razinama nastavlja se javno izražavanje predanosti zaštiti prava manjina i reafirmacija njihovog mjesta u hrvatskom društvu. U kontekstu poboljšanih odnosa u regiji, posebice između Hrvatske i Srbije, zabilježena je pozitivnija usredotočenost na pitanja vezana uz manjine. Revidirani Ustav sada eksplicitno navodi sve 22 nacionalne manjine. Poboljšane su odredbe Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina koje govore o zastupljenosti manjina u parlamentu. Omogućena je edukacija medija i policije s

ciljem poboljšanja prikazivanja manjina odnosno podizanja svijesti o relevantnim zakonima. Romskoj manjini i dalje se posvećuje pozornost, pri čemu se naročito ističu poboljšanja u predškolskom obrazovanju. Usprkos uvođenju strogih mjera štednje, sredstva osigurana za organizacije nacionalnih manjina vrlo su malo smanjena.

PROBLEMI ZAPOŠLJAVANJA

No, manjine se i dalje suočavaju s brojnim problemima. Hrvatska mora nastaviti njegovati duh tolerancije, posebice prema srpskoj manjini, te poduzimati odgovarajuće mjere kako bi zaštitila one koji bi još uvijek mogli biti izloženi prijetnjama ili činovima diskriminacije, neprija-

(Nastavak na stranici 12)

POLOŽAJ MANJINA SE POBOLJŠAVA ALI HRVATSKA MORA NASTAVITI RAZVIJATI DUH TOLERANCIJE

(Nastavak sa stranice 11)

teljstva ili nasilja. Manjine su i dalje suočene s posebnim poteškoćama na području zapošljavanja, a i nedovoljno su zastupljene u državnoj upravi, pravosuđu, policiji i širem javnom sektoru. Nisu ostvarena poboljšanja na području zapošljavanja manjina u tijelima obuhvaćenim Ustavnim zakonom o pravima nacionalnih manjina. Praćenje provedbe planova za zapošljavanje nacionalnih manjina je slabo. Potrebno je odlučnije provoditi zakonske odredbe i programe i osigurati adekvatno praćenje, posebice kada je riječ o zapošljavanju. Romska manjina i dalje živi

Policijske istrage takvih slučajeva su se poboljšale, iako malo njih završi sudskim progonom. Mnogi slučajevi ne budu prijavljeni zbog nepovjerenja u vlasti. Članovi srpske manjine, kako povratnici tako i oni koji su tijekom rata ostali u Hrvatskoj, imaju poteškoće u zapošljavanju, naročito u ratom pogođenim područjima. Diskriminacija je i dalje prisutna, naročito u javnom sektoru na lokalnoj razini.

Što se tiče romske manjine, ostvarena su poboljšanja na području obrazovanja, naročito onog predškolskog. U određenoj mjeri se poboljšava i infrastruktura u romskim naseljima. No problema i dalje ima kada je riječ o sudjelovanju romske zajednice u obrazovnom sustavu, čak i kada specifični programi postoje. U nekim školama i dalje postoji segregacija. Ostvaren je tek skroman napredak u nastojanjima da se osigura završetak osnovnog i srednjeg obrazovanja romske djece.

Pristup primjerenom stanovanju, socijalnoj i zdravstvenoj zaštiti još uvijek predstavlja problem Romima. Nezaposlenost je i dalje izuzetno visoka, unatoč mjerama kao što je strukovno obrazovanje za mlade Romkinje. Životne uvjete romskih zajednica u nekim prigradskim područjima treba poboljšati osiguravanjem primjerenog stambenog prostora i infrastrukture. Koordinacija između romskih skupina i dalje je ograničena kao i njihova stručnost za djelotvornu provedbu mjera u vlastitu korist. Mnogi se Romi još uvijek suočavaju s problemom neriješenog statusa (prebivalište i državljanstvo) što stvara poteškoće kod pružanja usluga, posebice kod pristupa obrazovanju, zdravstvenoj skrbi i besplatnoj pravnoj pomoći.

ZA ROME TREBA JOŠ PUNO UČINITI

Ostvaren je određeni napredak u različitim neriješenim problemima vezanim za izbjeglice. Izbjeglice se i dalje vraćaju u Hrvatsku. Hrvatske vlasti su dosad registrirale ukupno više od 132.600 povratnika koji pripadaju srpskoj manjini, što je otprilike polovica onih koji su pobjegli iz zemlje do 1995. godine. Određeni napredak postignut je i u rješavanju stambenog pitanja. Vlada je ispunila mjerilo koje je sama postavila 2008. godine i osigurala 1.400 smještajnih jedinica bivšim nositeljima stansarskog prava, djelomično tako što je slučajeve prebacila u programe obnove. Usvojen je revidirani akcijski plan za bržu provedbu cilja iz 2009. godine, a to je osiguravanje 2.070 smještaj-

nih jedinica, s ciljem pune implementacije u 2011. godini. Poboljšano je administrativno praćenje u kojem sudjeluje i Visoko povjerenstvo Ujedinjenih naroda za izbjeglice. Za korisnike stambene skrbi izvan područja posebne državne skrbi uvedena je mogućnost otkupa pod povoljnim uvjetima. Napredak je ostvaren u obnovi oštećenih kuća i u procesuiranju velikog broja neriješenih žalbi podnesenih nakon odbijanja zahtjeva za pomoć u obnovi. Programom za 2009-2010. obuhvaćeno je oko 900 kuća. Nastavlja se provedba rješenja o priznavanju prava na mirovinu. Poboljšano je praćenje uklanjanja nedosljednosti u provedbi koje se javljaju u različitim regionalnim uredima.

STVORITI UVJETE ZA ODRŽIVI POVRATAK

Međutim, izbjeglice i povratnici još uvijek se suočavaju s brojnim problemima. Nedostatak stambenog prostora i dalje predstavlja glavnu prepreku za održivi povratak. Kasni se s realizacijom plana iz 2009. godine - dosad je ostvareno 31%. Pored toga, treba u potpunosti obraditi 2.000-3.000 zahtjeva koji nisu obuhvaćeni akcijskim planom i osigurati stambene jedinice za izbjeglice koje se vraćaju. U tu svrhu treba osigurati dovoljna sredstva iz proračuna. Neriješeno je ostalo još oko 6.000 zahtjeva za obnovu kuća. Stopa odbijanja zahtjeva za konvalidaciju trenutačno je još uvijek visoka i iznosi 44%. Regionalni uredi trebali bi imati dosljedniji pristup. Nužno je pojačati napore za stvaranjem ekonomskih i socijalnih uvjeta potrebnih za održivi povratak izbjeglica.

Općenito, položaj manjina u Hrvatskoj i dalje se poboljšava. Međutim, srpska i romska manjina još uvijek se suočavaju s mnogo problema. Određeni napredak ostvaren je u rješavanju problema vezanih uz povratak izbjeglica, no potrebno je ubrzati napore u osiguravanju stanovanja i održivosti povratka.

Osigurati održivi povratak: Predsjednici Ivo Josipović i Boris Tadić s povratnicima u Krnjaku

u vrlo teškim uvjetima. Problema još uvijek ima i na području obrazovanja, socijalne zaštite, zdravstvene skrbi, zapošljavanja i pristupa osobnim dokumentima.

Unatoč povećanoj financijskoj potpori, većina lokalnih vlasti nedovoljno priznaje vijeća nacionalnih manjina kao savjetodavna tijela. Ona su i dalje financijski ovisna o lokalnim vlastima što im narušava neovisnost i utjecaj. Statuti nekih tijela lokalne samouprave nisu usklađeni s Ustavnim zakonom. Mali je napredak postignut u proizvodnji i/ili emitiranju radijskog i televizijskog programa za manjine na njihovim jezicima, sukladno Ustavnom zakonu. Što se tiče kulturnih prava, odredbe Ustavnog zakona i drugih zakona koje se odnose na obrazovanje manjina uglavnom se i dalje provode na zadovoljavajući način. Smanjila se količina negativnih stereotipa o manjinama u medijima. Emitiranje antimanjinskih slogana na nacionalnoj televiziji za vrijeme nogometne utakmice ukazalo je na nepostojanje refleksa da se osude takvi stavovi.

NEDOVOLJNO UVAŽAVANJE VIJEĆA

Što se tiče srpske manjine, smanjio se broj prijavljenih slučajeva etnički motiviranih napada. No, u 2010. godini bilo je slučajeva vandalizma nad spomenicima žrtvama rata.

STINA

NOVINSKA AGENCIJA

izdavač: STINA d.o.o. Split
 Šetalište Bačvice 10, 21000 SPLIT, Croatia
 tel/fax: ++385/21/321-421, 488-945
 e-mail: stina@zamir.net & stina@st.t-com.hr
 internet: www.stina.hr
 direktor: Goran Vežić
 glavni urednik: Stojan Obradović